

**RAPPORT 2007/8
INVENTERING AV
BREDBANDAD EKBARKBOCK
Plagionotus detritus
I UPPSALA OCH KALMAR
LÄN 2005**

Pär Eriksson

FÖRFATTARE

Pär Eriksson

FOTO

Författaren

PRODUKTION OCH LAYOUT

Upplandsstiftelsen

KONTAKT UPPLANDSSTIFTELSEN

Telefon 018-611 62 71

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2007

Utförda åtgärder har delfinansierats av Naturvårdsverkets
åtgärdsprogrammedel.

**INVENTERING AV
BREDBANDAD EKBARKBOCK**
Plagionotus detritus
**I UPPSALA OCH KALMAR
LÄN 2005**

Pär Eriksson

Omslagsfoto: Bredbandad ekbarkbock, Djurgården
Stockholm 2005. Foto: Pär Eriksson

INLEDNING	2
SAMMANFATTNING	2
METODIK	3
RESULTAT	4
<i>ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING OCH BEDÖMNING AV DE INVENTERADE TRAKTERNA</i>	4
1. <i>Hornsö-området</i>	4
2. <i>Strömsrum</i>	4
3. <i>Båtfors-området</i>	5
4. <i>Ekolsundsviken</i>	5
<i>ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING OCH BEDÖMNING AV DE INVENTERADE LOKALERNA</i>	6
<i>Hornsö-området, Kalmar län</i>	6
<i>Strömsrum, Kalmar län</i>	10
<i>Båtfors naturreservat, Uppsala län</i>	16
<i>Ekolsundsviken, Uppsala län</i>	19
TACK	22
REFERENSER	23
KARTBILAGA ÖVER STRÖMRUM	24

Inledning

Inventeringen har utförts på uppdrag av Mats Gothnier/Länsstyrelsen i Stockholms län. Arbetet är ett led i de åtgärdsprogram för bredbandad ekbarbock som beslutats av Naturvårdsverket och författats av Bengt Ehnström (Ehnström 2005). Författaren till denna rapport ansvarar för alla uppgifter.

Sammanfattning

Inventeringen utfördes i fyra områden under sommaren 2005: Båtfors och Ekolsundsviken i Uppsala län samt Hornsö-området och Strömsrum i Kalmar län. Inga fynd av den bredbandade ekbarbocken kunde konstateras, varken "live" eller i de fönsterfällor som användes i samtliga områden. Inte heller har arten kunnat konstateras genom kläckning i några av de bark- och vedbitar som insamlades. I några fall har bark med misstänkta spår av arten insamlats från Strömsrum och Båtfors. Dessa barkbitar med flyghål, larvgångar och puppkamrar har kontrollerats av David Isaksson. Han har med sin erfarenhet från inventeringen på Djurgården bedömt att det sannolikt rör sig om spår från den bredbandade ekbarbocken. Spåren bedöms som högst 5 år gamla.

Trots det genomgående negativa resultatet av inventeringen finns det således ändå hopp om att arten kan finnas kvar i Båtfors och Strömsrum. Dessa områden föreslås därför bli föremål för ytterligare inventeringar kommande år. Men den har sannolikt en så låg numerär att den kan vara svår att konstatera. Man kan också misstänka att arten sällan låter sig fångas i fönsterfällor då även fällorna som användes på Djurgården detta år kammade noll (David Isaksson muntligen).

Båtfors och Strömsrum bedöms ha störst potential att utveckla fler goda habitat för arten på kort sikt. Dessa områden är därför mest lämpliga för utplantering av arten om sådana åtgärder skulle aktualiseras

I naturreservaten Båtfors-Spjutholmen planläggs och genomförs nu skötselåtgärder som kommer att gynna arten. Även utanför själva reservatet pågår sådana åtgärder på marker som ägas av skogsbolagets Bergvik. Det är viktigt att detta arbete fortskrider och följs upp bl.a med tanke på den bredbandade ekbarbocken.

I Strömsrum har stormen denna vinter fällt ett antal grova ekar i exponerat läge och tillfälligt skapat en mycket gynnsam situation. Även här har en del friställning av ek förekommit i flera bestånd. Med tanke på Strömsrum enastående värden som gammelek-lokal måste fler sådana åtgärder uppmuntras och genomföras. Helst med en mer långsiktig lösning av skötseln i form av utökad betesdrift på sådana marker. För att förbättra trädkyrkogården bör åtgärder göras för att öka solinstrålningen på platsen eller flytta nytillkommet virke till ett mera soligt läge.

För Mälaren bör en biotopkartering genomföras från Djurgården till Ekolsundsviken som grund för ett nytt eftersök av arten.

Hornsö-området bör i dagsläget betraktas som ett framtidsområde. Arbetet bör här inriktas på återskapande av bra habitat i de naturreservat som finns eller är under bildande samt genom åtgärder i Ekoparken i samarbete med Sveaskog.

Samtliga trakter som ingått i undersökningen är väl kända i tidigare sammanhang när det gäller vedlevande insekter (Ehnström, B. & Waldén, H. 1986). 15 arter av de 20 som angetts som

”följearter” till den bredbandade ekbarkbocken kunde också konstateras i denna undersökning. Dessutom den hålträdslevande silverfläckpraktmalen samt rovkasteln *Crossocerus walkeri*.

Metodik

Inventeringen utfördes i fyra områden under sommaren 2005: Båtfors och Ekolsundsviken i Uppsala län samt Hornsö-området och Strömsrum i Kalmar län. I samtliga områden användes fönsterfällor som komplement till aktivt sökande av spår och imagos. Sammanlagt användes i undersökningen totalt 12 fällor med fönster av storleken 30,5x40 cm. Fällorna var placerade på följande substrat:

bränd ek: 3 st.

stående nydöd ek: 2 st.

liggande nydöd ek: 1 st.

levande ek med döda partier och grenar: 3 st.

ihopsamlad ekved (vedkyrkogård): 3 st.

Anledningen till att brandskadad ek användes för fällor är den starka attraktion detta substrat visat sig ha på arten i Båtfors (Palm 1955).

Antalet inventeringsdagar i fält var sammanlagt 14 stycken under ”flygtid” för bredbandad ekbarkbock. Dessutom tillkommer fyra dagar för rekognosering i maj månad. Bitar från nydöd ekbark samlades in från samtliga områden för kläckning av larver och puppor. Fynd av andra rödlistade vedskalbaggar har noterats och i vissa fall angetts med koordinater, exempelvis samtliga fynd av läderbagge.

De fyra inventerade landskapen har bedömts ur den bredbandade ekbarkbockens krav på livsmiljöer. Ingående delobjekt i dessa trakter har klassats i en tregradig skala.

Klass I, bra eller optimala miljöer

Klass II, bra eller optimala miljöer inom en snar framtid eller med förutsättningar att utvecklas till goda miljöer om vissa åtgärder utförs

Klass III miljöer som på lång sikt (> 50 år) har förutsättningar att utvecklas till goda miljöer om de sköts på ett visst sätt

Endast sällsyntare bark- och vedlevande skalbaggar som påträffats under arbetets gång eller fångats i fönsterfällor redovisas. 15 arter av de 20 som angetts som ”följearter” till den bredbandade ekbarkbocken kunde konstateras i denna undersökning. Dessutom den hålträdslevande silverfläckpraktmalen samt rovkasteln *Crossocerus walkeri*. Sistnämnda en sällan påvisade rovkastel som bygger sina bon i murken lövträdsved i närhet till vatten som hyser förekomster av artens bytesdjur, dagsländor av familjerna *Baetidae* och *Ephemerellidae*. Arten fångades i fönsterfälla i Ekolsundsviken.

Under *övrigt* beskrivs några arter från andra organismgrupper som noterats under arbetets gång.

Kartor och flygbilder som använts har levererats av Länsstyrelsen i Kalmar län och Uplandsstiftelsen. Urval av objekt har även gjorts efter tips från skogvakatören Sören Strand/

Strömsrum samt Ove Svensson/Sveaskog. All insamling i berörda naturreservat har skett med givna dispenser gentemot föreskrifterna.

Resultat

Översiktlig beskrivning och bedömning av de inventerade trakterna

1. Hornsö-området

Omfattar ett större skogslandskap kring Alsterån och sjön Allgunnen med inslag av ekbestånd och enstaka ekar på skogsmark eller i hagmark. Eken är i de flesta fall för ung i Hornsö-området för att vara intressant ur denna aspekt. Naturreservatet Getebro hyser inslag av gamla ekbestånd, men de flesta är tämligen slutna. I hagmarkerna kring Barnebo förekommer några små men mycket lämpliga bestånd. Naturreservatet Allgunnen med Hästenäset och Keanäs hyser ganska stora bestånd yngre och medelåldrig ek, delvis av kratt-typ. För att förkorta leveranstiden på goda detritus-habitat kan naturvårdsbränning provas i några av dessa områden. Många hyggen och ungskogar har en massiv ekföryngring och en långsiktig planering av hur återskapande av gamla ekbestånd ska genomföras bör etableras i samverkan med Sveaskog. I detta sammanhang bör bestånd i anslutning till sjöar, vattendrag, vägar och ledningsgator prioriteras. Inte minst när det gäller strandnära miljöer längs Alsterån som binder samman Hornsö med Strömsrum. Möjligheterna att skapa glesa och solbelysta miljöer är här gynnsamma och mindre skötselkrävande. Möjligheterna att utveckla ett skogsbete i vissa miljöer som skötselmetod borde också utredas.

Bedömning: Med tanke på att området idag knappast hyser arten får inventeringsinsatsen bedömas som adekvat. Landskapet får betecknas som mindre lämpligt för den bredbandade ekbarkbocken i dagsläget men långsiktigt finns en stor möjlighet att skapa ekrika skogar i Hornsö-området. På lång sikt kanske landets värdefullaste ekområde?

Förslag: Genomför skötselåtgärder i form av gallringar och luckhuggningar i naturreservat med ekrika bestånd samt prova naturvårdsbränning. Det är också ytterst angeläget att naturvården utvecklar ett nära samarbete med Sveaskog för skötsel och utveckling nya ekmiljöer i Ekoparken Hornsö.

2. Strömsrum

Var och en som besöker Strömsrum kan inte låta bli att imponeras av detta fantastiska eklandskap, samtidigt som man med sorg i hjärtat undrar hur mycket som försvunnit eller försämrats de sista 50 åren. För närvarande finner man många utmärkta miljöer för den bredbandade ekbarkbocken i vissa hagmarker och inte minst på några hyggen där ett antal grova ekar blåst ner under denna vinter. Tyvärr tycks alla dessa hyggen redan planterats med barrträd varför de inte har någon framtid. Inte heller den omtalade vedkyrkogården har någon god prognos om inte rejäla åtgärder görs i omgivningarna som till stor del består av barrskog.

Bedömning: området bedöms som väl inventerat. Men väderomständigheterna var inte optimala och dagstemperaturen var knappt 20 °C någon gång under arbetet. Jämtne Båtfors området som har störst potential för arten. Möjligen kan den finnas kvar i området i en låg numerär. Barkbitar med misstänkta spår av arten insamlades från område B och C, se karta.

Förslag: De nyskapade substrat som bildats i och med stormen "Gudrun" bör bevakas. Tillfället att eftersöka eller inplantera bredbandad ekbarkbock har sannolikt aldrig varit så gynnsamt på många år än som just nu. Hela området bör få en mer genomtänkt förvaltning med större inriktning på betesdrift och mindre barrproduktion. Behovet av uthuggning av gran och frihuggning av gammelekar är akut i det entomologiskt höginträsanta bestånden söder om Alsteråns utlopp. Ett område som märkligt nog inte tycks blivit klassat som nyckelbiotop. Väderöarna har stort intresse i detta sammanhang där en del barrträd huggits ut och betesdrift nu skapar en gles blandskog av tall och ek. För att förbättra trädkyrkogården bör åtgärder göras för att öka solinstrålningen på platsen eller flytta nytillkommet virke till ett mera soligt läge.

3. Båtfors-området

Lämpligt substrat förekommer inom området spritt över ett svårframkomligt och oöverskådligt landskap. Skötselåtgärder som gynnar arten har utförts av Länsstyrelsen årligen sen 2001 efter förslag till ny skötselplan som arbetats fram (Eriksson P. 1999 och 2004). Dessa åtgärder utgörs främst av gransanering av lövrika svämskogar och bränning av vissa skogsbestånd.

Bedömning: Endast delar av området (omgivningarna kring Båtforsstorpet och norra Björkön) blev tillfredställande undersökt under 2005. Med tanke på de skötselåtgärder som kommer att fortgå, områdets tämligen stora potential för att utveckla lämpliga ekmiljöer samt att arten sågs här så sent som 1984 (Eriksson 2000) måste området klassas som det mest intressanta ur denna aspekt av alla de nu kartlagda. Barkbitar med misstänkta spår av arten insamlades från området kring Båtforsstorpet och norra Björkön.

Förslag: Med tanke på områdets svårtillgänglighet bör en riktad inventering av bredbandad ekbarkbock övervägas ytterligare ett år.

4. Ekolsundsviken

Lämpliga lokaler för arten förekommer på några få platser varav omgivningarna kring Fånö slott tillhör de intressantaste. I motsats till inventeringen vid Båtfors bedöms Ekolsundsviken blivit tillfredställande inventerad. Delvis tack vare möjligheterna att använda båt och effektivt genomsöka stora arealer, men också på grund av att lämpliga biotoper inte förekommer i så stor utsträckning.

Bedömning: Området blev väl inventerat under 2005. Bredbandad ekbarkbock fångades här i naturreservatet Kalmarnäs i fönsterfälla på tall år 2001 (Upplandsstiftelsen opubl.) Även i detta reservat utförs åtgärder som kommer att gynna den bredbandade ekbarkbocken, men tillgången på ek är begränsad.

Förslag: Östra Mälaren har genom sitt läge möjlighet att koloniserar spontant av den population av bredbandad ekbarkbock som finns på Djurgården och är unik på så sätt i detta sammanhang. En fortsatt inventering rekommenderas för de östra delarna av Mälaren inklusive omgivningarna. En sådan inventering bör föregås av en utsortering av tänkbara lokaler: parker, alléer, hagmarker och naturreservat belägna mellan Djurgården i Stockholm och Ekolsundsviken. Flygbildstolkning kan vara ett lämpligt instrument för denna utsortering.

Översiktlig beskrivning och bedömning av de inventerade lokalerna

Nedan redovisas de inventerade lokalerna översiktligt.

Hornsö-området, Kalmar län

Området besöktes första gången 16 maj då flera bestånd besiktigades tillsammans med Ove Svensson/Sveaskog, bild 1. Två fällor användes i undersökningen under perioden 26/6-20/7. Ytterligare en fälla var tänkt att användas men flyttades bara efter några dagar till Strömsrum. Under sommaren besöktes området i två omgångar 26/6-30/6 och 21/7. Den sammanlagda inventeringstiden uppgick till två dagar. Väderbetingelserna var inte de bästa vid något tillfälle, främst på grund av en nordlig vind som gjorde att dagstemperaturen sällan nådde 20 °C.

1. Ove Svensso/Sveaskog vid avverkningsrester av ek som flyttades till ett mer gynnsamt läge för att ingå i undersökningen syd Alsterhus, Hornsö Småland 2005. Foto Pär Eriksson.

Inventerade lokaler

Lilla Råsgöl

XY: 6316754-1516041. Tre år gammal naturvårdsbränna på ca 10 ha, bild 2. Mager mark dominerad av barr med inslag av björk och enstaka klena ekar samt ett par äldre. En fönsterfälla sattes upp den 26/6 på död bränd ek (dbh ca 50 cm) fällan tömdes den 20/7. På fallen ekgren vid trädet fanns gamla spår av *Plagionotus arcuatus*.

Klass: (ej klassat). Brännan sannolikt något för gammal för att vara optimal. Inslaget av äldre ek mycket litet men området kan bli intressant på lång sikt om en ekföryngring kan etablera sig.

2. Bränd ek vid Lilla Råsgöl, Hornsö Småland 2005. Foto Pär Eriksson.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Agrilus sulcicollis</i>	1
<i>Anaspis sp.</i>	8
<i>Pitoygenes bidentatus</i>	1

Sydöst Allgunnen

Ung 40-årig tallskog med inslag av grov ek som nyligen frihuggits av Sveaskog. Mycket fina ekar men få i lämplig ålder.

Klass III (II). Beståndet ligger inom ett kärnområde för att värna och utveckla ek inom Ekoparken.

Hornsö såg

XY: 6320072-1525411, grov nyfallen (1 år) gren i exponerat läge. Dock kunde inga ens misstänkta angrepp konstateras den 26/6. Ektimmer 20 m intill angripet av *Lymexylon navale* (NT). Arten har tidigare varit betraktad som försvunnen från Hornsö-området (Nils-son&Huggert 2001). Enstaka äldre ekar finns kring sågen och längs byvägen.

Klass II

Syd Alsterhus,1

Slutet blandskogsbestånd med inslag av 150-åriga ekar. I detta bestånd fanns resterna av fyra nyligen avverkade ekar som använts till bygge av en väderkvarn på Öland. Grova grenar och vedbitar av ekarna flyttades med hjälp av Sveaskog 150 m från det slutna beståndet till en intilliggande öppen hällmark för att ingå i undersökningen, bild 1. XY: 6319653-1523156, öppen hällmark där en fönsterfälla sattes upp den 26/6 på en ”vedhög” med grenar och stam-

delar av nedsågade ekar (se ovan). Vid besöket sågs *Chrysobothris affinis* 5-6 exemplar samt flera individer av *Xylotrechus antilope* (NT). Fällan tömdes den 20/7.

Klass II. Ekrikt område men för slutet för att vara intressant för arten idag. Beståndet ligger inom ett kärnområde för att värna och utveckla ek inom Ekoparken.

3. Ekgrenar placerade på hällmark syd Alsterhus, Hornsö Småland 2005. Foto Pär Eriksson.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Exocentrus adpersus</i> , ekgrenbock (NT)	1
<i>Dircaea australis</i> , orangefläckig brunbagge (EN)	1
<i>Xylotrechus antilope</i> , smal getingbock (NT)	18
<i>Silvanus bidentatus</i> , tvåtandad plattbagge (NT)	1
<i>Stephostethus alternans</i> (NT)	1
<i>Buprestis octoguttata</i> , åttafläckig praktbagge	1
<i>Agrilus angustulus</i>	4
<i>A. sulcicollis</i>	6
<i>Leiopus nebulosus</i>	1
<i>Scolytus intricatus</i>	>50

Syd Alsterhus, 2

XY:6318555-1522913. Död ek (ca 50 cm dbh) delvis barkfallen i kant mot öppna betesvallar. 25-30 mm breda gångar i bark. 5-6 mm runda utgångshål, gamla puppkamrar av sannolikt *Saperda scalaris*. På hygget väster om betesmarken finns 80-årig ek som borde ingå i betesfällan.

Klass: (ej klassat).

Övrigt: mindre hackspett.

Vägorset Allgunnen-Källmansvägen

XY: 6320411-1519898. Avblåst färsk ek ca 40 cm dbh, i exponerat läge nära väg. En fönsterfälla sattes upp den 26/6 på högstubben men flyttades sedan till Strömsrum den 30/6.

Klass: (ej klassat).

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Agrilus sulcicollis</i>	1
<i>Scolytus intricatus</i>	10
<i>Gastrallus immarginatus</i>	1

Ekenäs (naturreservatet Allgunnen)

Ekdominerad skog med klenare träd (i genomsnitt 20-30 cm dbh) ett fåtal grövre träd finns men inga gamla. Skogen utgörs delvis av ekkratt och delvis svämskog med inslag av asp. Ett 10-tal stående döda/döende ekar undersökta. Vid ån stående död ek ca 40 cm dbh, sannolikt angrepp av *Phyrrhodium sanguineum* (NT). I svämskogen hittades utgångshål i asp som liknade *Xyletinus tremulicola* (VU). Arten är dock aldrig konstaterad så här långt söderut varför det antagligen rör sig om någon annan art ?

Klass: II. För att gynna den bredbandade ekbarkbocken bör området glesas ut genom gallring och sedan betas. Ett intressant försök vore att en del av skogen bränns. En sådan åtgärd skulle sedan följas upp med en inventering av vedlevande insekter.

XY:6315616-1512471, vid Alsterån väst Ekenäs, undersöktes en nyligen avblåst ekhögstubble i exponerat läge, dbh ca 60 cm för eventuell fälluppsättning (vilket dock inte genomfördes).

Syd Aboda

Ekrika bestånd vid Badebodaån 70-100 år. Minst två ekar avblåsta i vinter vid hyggeskant 300m väst ån.

Klass: (ej klassat).

Barnebo 3:5

XY: 6321586-1522398. Ekhar som betas av bl. a hästar. Flera > 200-åriga träd är fridlysta. Nära gården inräknades totalt 12 gamla ekar, vara tre döende, samt ytterligare tre på själva gården. Inga tecken på *detritus* men rikligt med spår av sannolikt trägnagaren *Gastrallus imarginatus*. Vid besöket den 26/6 sågs *Phymatodes testaceus* och *Xylotrechus antilope* (NT).

Klass: I. Högsta klass, men området är för litet för att upprätthålla en population. Samtliga hålträd var dessutom tyvärr bebodda av stackmyror.

Syd Barnebo

XY: 6320893-1522511, söder om Barnebo undersöktes en kluven delvis död och barklös hålek samt en trave med ekved vid vägen. Gamla angrepp av *Plagionotus arcuatus*, *Saperda scalaris*. XY: 6320453-1519879 avblåst ek ca 50 cm dbh i halvöppet läge samt två stående nyligen (1 år) döda ekar samt ett vindfälla spår av *Scolytus intricatus*.

Klass: (ej klassat).

Getebro naturreservat

Vid bron undersöktes fyra grova ekar den 27/6. Norrut längs ån fina svämskogar med yngre ek och inslag av en del äldre träd. Den 28/6 inventerades södra delarna av reservatet (kring Strömsholm). XY: 6318965-1522303 tre stående döda ekar (dbh 35-50 cm) varav en avblåst i vinter med angrepp av *Agrilus*-angrepp samt sannolikt *Saperda scalaris*. En larv plockades med men kläckningen misslyckades. XY: 6319198-1521884, jätteek i framhuggen lucka i övrigt sluten svämskog, på eken noterades rutskin (NT). Runt eken undersöktes ytterligare tre stående döda ekar (dbh 50-100 cm).

Klass: II (I). Lokalen som helhet för sluten och skuggig men enstaka lämpliga träd är finns i området och en stor potential i de strandnära partierna kring Alsterån. Ur denna aspekt bör delar av området gallras för att skapa ljusöppna luckor och förnygring av ek. Beståndet ligger inom ett kärnområde för att värna och utveckla ek inom Ekoparken.

Övrigt: försärla.

Några objekt översiktligt inventerade utanför själva undersökningsområdet.

Ekhage 3 km öst Hornsö

En ekrik nyrestaurerad hagmark längs Alsterån med 150-årig ek. Söder om ån finns ekrika bestånd (endast okulärt besiktigat). XY: 6319425-1527411 en nydöd ek dbh ca 60 cm kontrollerades den 26/6. Spår av *Phymatodes testaceu*, *Agrilus sp.*.

Klass: III

Övrigt: hagtornsfjäril.

Sydväst Kronmunken

Ekhage väster E 22 (nära motellet Kronmunken). Ca 5 ha stor hagmark 150-200 ek. Några nedfallna grenar och stamdalar samt en stående död ek undersökt. Angrepp av *Plagionotus arcuatus*, *Saperda scalaris*.

Klass II

Övrigt: skogsduva.

Kråksmåla

Restaurerad ekhage > 5 ha med 150-åriga träd. Området endast okulärt besiktigat.

Klass: II

Strömsrum, Kalmar län

Området besöktes första gången 17 maj. Några bestånd besiktigades tillsammans med Sören Strand/Skogvaktare på Strömsrum. Fyra fällor användes i undersökningen under perioden 27/6-21/7. Under sommaren besöktes området i två omgångar 26/6-30/6 och 20/7-21/7. Den sammanlagda inventeringstiden uppgick till fem dagar. Väderbetingelserna var inte de bästa vid något tillfälle, främst på grund av en nordlig vind som gjorde att dagstemperaturen sällan nådde 20 grader C.

Inventerade lokaler

Hygge norr om Alsteråns mynning (delområde A)

På ett hygge med flera grova ekfällan påträffades den 17/5 imagines av *Phyrrhidium sanguineum* (NT) samt *Plagionotus arcuatus*. Den 27/6 hittades här på en ek (80 cm dbh) *detritus* liknande angrepp (runda utgångshål 6 mm). På samma träd sågs även myran *Lasius brunneus*. Här hängdes sedan två fällor upp, se nedan.

Klass: I (II). Optimala substrat i exponerat läge men inga framtidsutsikter då hygget planterats med barrträd.

Övrigt: skogsduva samt flera mindre hackspett.

XY: 6311410-1539116. Hygge på sandmark som nyligen planterats med barrträd. Flera grova ekar omkullblåsta under vintern. Flera äldre stående döda ekar. Fällan placerades på stående, sen cirka två år död ek (ca 60 cm dbh) i öppet läge. Trädet angripet av *Agrilus sp.* Fällan hängde uppe under perioden 27/6-20/7.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Lymexylon navale</i> , skeppsvarvflugan (NT)	1
<i>Rhagium sycophanta</i> , ekträdlöpare (VU)	1
<i>Xyleborus monographus</i> , plattad lövvedborre (VU)	3
<i>Cryptolestes duplicatus</i> (EN)	1
<i>Dryocoetes villosus</i> , ekbarkborre	6
<i>Agrilus angustulus</i>	1

XY: 6311379-1539034. Samma hygge som ovan. Fällan placerades på stammen av ett grovt ekfälla från i vinter, bild 4. Vid besöket noterades ett 10-tal *Xylotrechus antilope* (NT), *Chrysobothris affinis* 2 exemplar samt *Agrilus sp.* Fällan hängde uppe under perioden 27/6-20/7.

4. Ett av många ekfällan efter vinterns storm "Gudrun" hygge öst Strömsum Småland 2005. Foto Pär Eriksson

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Lymexylon navale</i> , skeppsvävflugan (NT)	2
<i>Rhagium sycophanta</i> , ekträdlöpare (VU)	1
<i>Xyleborus monographus</i> , plattad lövvedborre (VU)	29
<i>Cryptolestes duplicatus</i> (EN)	2
<i>Notolaemus unifasciatus</i> (VU)	2
<i>Xylotrechus antilope</i> , smal getingbock (NT)	6
<i>Silvanus bidentatus</i> , tvåtandad plattbagge (NT)	1
<i>Pseudeuglenes pentatomus</i> , korthornad ögonbagge (VU)	3
<i>Dryocoetes villosus</i> , ekbarkborre	1
<i>Plegaderus</i> sp.	1
<i>Agrilus angustulus/sulcicollis</i>	38
<i>Phymatodes testaceus</i>	4
<i>Buprestis rustica</i>	1

Vedkyrkogården

XY: 6311546-1539313. Fällan placerades på en grov (> 1m dbh) färsk ekstam i öppet läge, bild 5. Under besöket 27/6 påträffades imagines av *Cerambyx scopoli* (NT), *Gnorimus variabilis* (EN) samt *Colydium filiforme* (EN). I samtliga fall ett exemplar av varje.

Klass: ej klassat

5. Vedkyrkogården vid Strömsrum Småland 2005. Foto Pär Eriksson.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Lucanus cervus</i> , ekoxe (NT)	1
<i>Lymexylon navale</i> , skeppsvarvfluga (NT)	4
<i>Xyleborus monographus</i> , plattad lövvedborre (VU)	2
<i>Cryptolestes duplicatus</i> (EN)	3
<i>Notolaemus unifasciatus</i> (VU)	3
<i>Hallomenus axillaris</i> (NT)	1
<i>Pseudeuglenes pentatomus</i> , korthornad ögonbagge(VU)	1
<i>Colydium filiforme</i> (EN)	1
<i>Uloma culinaris</i> (NT)	1
<i>Dryocoetes villosus</i> , ekbarkborre	30
<i>Euglenes oqulatus</i> , mörk ögonbagge	5
<i>Mycetochara axillaris</i>	1
<i>Allecula morio</i>	1
<i>Mycetophagus quadripustulatus</i> , stor vedsvampbagge	2
<i>Orchesia micans</i>	1
<i>Pseudocistela ceramboides</i>	1

Södra Strömsrum (delområde B)

Miljöerna utgjordes av sluten löv-blandskog, betade ekhagar och hyggen med sparade gamla ekar. Samtliga hyggen barrplanterade. Häpnadsväckande nog tycks inte någon nyckelbiotop finnas registrerad i detta område! Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*:

Färska ekfällan: 7 st.

Döda/döende stående ekar: 9 st.

Grova nedblåsta grenar: 4 st.

Spår påträffades av *Plagionotus arcuatus* samt sannolikt *Exocentrus adpersus*(NT). Den 21/7 gjordes följande iakttagelser. XY: 6310558-1538060, skalrester av *Raghiium sycophanta* (VU) i stående död ek. XY: 6310594-1538238, *Osmoderma eremita* (NT) imagines i hålek nära stranden i sluten skog. Ytterligare en ek med *Osmoderma eremita* samt en imagines av *Gnorimus variabilis* (EN) hittades ca 100 SV denna punkt. Hela detta bestånd vid Alsteråns uttlopp är i akut behov av restaurering och frihuggning av gamla ekar! *Leptura maculata* påträffades på blommor på flera av fuktängarna som ligger i området. Den 29/6 togs den sällsynta långhorningen *Arhopalus tristis*, naken barkbock (EN) i området (oklart exakt var men troligen i södra delen av Strömsrum). Arten lever i huvudsak på tall.

Klass: I

Övrigt: rosenfink sjungande.

Norra Strömsrum

XY: 6313233-1537842, död jättek omgiven av lövsly. Spillning och skalrester av *Osmoderma eremita* (NT). I hagmarkerna väst om denna punkt undersöktes en stående död ek samt ett färskt ekfälla.

Klass: II

Centrala Strömsrum (delområde C)

Hävdade ekhagar längs Alsterån. Flera träd med tillsynes *detritus*-liknande angrepp konstaterades. Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*: Färska ekfällan: 1 st.

Döda/döende stående ekar 18 st.

Grova nedblåsta grenar: 4 st.

Följande noteringar gjordes den 29/6 i detta område. XY: 6311921-1537574, XY: 6311990-1537741, hålek med spillning och skalrester av *Osmoderma eremita* (NT). XY: 6311899-1537898: *Gnorimus variabilis* (EN) (ett exemplar) i ekhögstubbe, XY: 6311916-1537771: halssköld av *Gnorimus variabilis* i hålek. *Mycetophagus decempunctatus* (VU) påträffades i flera exemplar i svavelticka på ett par ekar. *Leptura maculata* på åkervädd samt *Anoplodera sexguttata* (NT), samt ett exemplar matt mjölbagge, *Tenbrio opacus* (VU).

Klass: I

XY: 6311819-1538039, ekhagen. Fällan flyttades från en av lokalerna vid Horsnö till denna plats. Fällan placerades på nydöd grov ek (ca 1 m dbh) nära ån i ekhagen sydväst gården (kal-lat centrala Strömsrum nedan).

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Lymexylon navale</i> , skeppsvarvflugan (NT)	3
<i>Xyleborus monographus</i> , plattad lövvedborre (VU)	1
<i>Dryocoetes villosus</i> , ekbarkborre (NT)	36
<i>Notolaemus unifasciatus</i> (VU)	2
<i>Corticium fasciatus</i> , brokig barksvartbagge (VU)	1
<i>Hypabaes flavipes</i> (VU)	1
<i>Scraptia fuscula</i>	1
<i>Palorus depressus</i>	2

Öst om Strömsrum herrgård (delområde D)

Alléer och ohävdade ekhagar och bryn med ek.

Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*: Döda/döende stående ekar: 3 st.

Vid punkt XY: 6312272-1538503 sågs långhorningarna *Rhagium sycophanta* (VU) ett exemplar samt *Stenocorus meridianus*.

Klass: I

Örsnäsön (delområde E)

Strandskog vid havet som delvis gallrats men många ekar borde frihuggas mer. Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*:

Döda/döende stående ekar: 7 st.

Klass: II

Övrigt: ängskära.

Stora Väderön

Vadade ut till denna ö den 28/6. Ön betas och har gallrats för några år sedan, ett mindre hygge finns centralt på ön. Skogs- och strandbetet ger en öppen och mycket gynnsam skogsmiljö, (bild 6) med bitvis stort inslag av medelåldrig och grov gammal ek, flera i exponerat läge. Större delen av ön genomsöktes och ett 10-tal lämpliga *detritus*-ekar påträffades.

Spår av *Callidium aenum* (gran), *Plagionotus arcuatus*, *Agrilus* sp.

Klass: II (I). Stor potential.

Övrigt: myran *Lasius fuliginosus* samt sjungande trädlärka och göktyta (NT), bålgeting.

6. Stora Väderön norr om Strömsrum, Småland 2005. Foto Pär Eriksson

Några objekt översiktligt inventerade utanför själva undersökningsområdet.

Lindön naturreservat

Hagmarker med blandlövskog och inslag av grov ek och lind. Den 28/6 hittade *Dorcus parallelipedus* (NT) på ek.

Klass: II

Övrigt: XY: 6296101-1538728, linddyna (VU) på grov lindlåga. Svampen är ur entomologisk synvinkel intressant då den har ett antal mycket sällsynta skalbaggar knutna till sig. Jag gjorde dock inga försök att sälla här då substratet är mycket sällsynt. Vid Venenäs några km öster

om Lindön påträffades den 28/6 en hanne av ekoxe, *Lucanus cervus* (NT) sittande på de hus jag hyrde.

Båtfors naturreservat, Uppsala län

Öarna kring Båtforstorpet (Skrytholmarna, Brännholmen och norra Björkön) inventerades med hjälp av kanot, bild 7. Sammanlagt ett 10-tal lämpliga ekar undersöktes. Både norr och söder om torpet där svämskogar ”gransanerats” hittades *detritus*-liknande angrepp på några ekar. En larv under ekbark togs och visade sig efter kläckning vara *Ragium mordax*. Sammanlagt tre fällor sattes ut under perioden 21/6-26/7. Den sammanlagda inventeringstiden uppgick till två och en halv dag.

7. Öarna norr om Björkön i naturreservatet Båtfors Uppland 2005. Området inventerades med hjälp av kanot. Foto Pär Eriksson.

Inventerade lokaler

Syd Båtforstorpet

XY: 6705954-1583156. Ekrik svämskog som gransanerat år 2002. En fönsterfälla hängdes upp på nyligen avblåst grov ekhögstubbe med misstänkta *detritus*-angrepp i halvslutet läge (krontäckning 50%), bild 8a-b.

8a.

8b. Misstänkta angrepp på nydöd ek söder om Båtforstorpet Uppland 2005. En fälla hängdes på trädet utan resultat. Foto Pär Eriksson.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Phloeophagus lignarius</i> (NT)	2
<i>Stephostethus alternans</i> (NT)	5
<i>Pteryngium crenatum</i>	7
<i>Saperda scalaris</i>	4
<i>Scolytus intricatus</i>	1
<i>Mycetophagus populi</i>	1
<i>Hadreula elongatula</i>	1
<i>Phymatodes testaceus</i>	4
<i>Dorctoma</i> sp.	2
<i>Ampedus balteatus</i>	1

Klass: II(I)

Syd Brännolmen

XY: 6706014-1582597. Barrblandskog på holme med enstaka ekar i kantzon mot vattnet.

Holmen omedelbart norr om den nu undersökta heter Brännholmen. Här dokumenterades bredbandad ekbarkbock i bränd ek på 1950-talet av Thure Palm (Palm 1955).

Två fällor hängdes upp på samma dag som området naturvårdbrändes, bild 9. Fällorna placerades på bränd hålek och bränd klenare ek. Båda träden i solexponerat läge vid vattnet.

Klass: III(II)

Övrigt: mindre flugsnappare sjungande.

9. Fälla på bränd ek syd Brännholmen naturreservatet Båtfors Uppland 2005. år Foto Pär Eriksson.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Stephostethus alternans</i> (NT)	1
<i>Scryptia fuscula</i>	2
<i>Tillus elongatus</i>	1
<i>Scolytus intricatus</i>	1
<i>Leptura maculicornis</i>	1
<i>Pityogenes chalcographus</i>	flera

Ekolsundsviken, Uppsala län

Sammanlagt tre fällor sattes ut under perioden 23/6-7/7. Ekolsundsviken och öarna i naturreservatet Norra Björkfjärden rekognoserades med båt den 12/5 och inventerades sedan med hjälp av båt den 5/7-7/7. Väderbetingelserna var vid samtliga tillfällen det bästa tänkbara. Den sammanlagda inventeringstiden uppgick till fem dagar.

Inventerade lokaler

Norr Lastberget

XY: 6606048-591881. En fönsterfälla placerades på en stående döende ek (dbh > 1m) vid hållmark i öppet läge. En grov färsk gren hade nyligen blåst av från trädet. Angrepp av *Phymatodes testaceus* samt *Saperda scalaris*.

Övrigt: gammal havsörn flög ut från Grässkär. Bo av fiskgjuse vid Kasttorpsviken.

Klass: ej klassat.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Clytus arietis</i>	2
<i>Phymatodes testaceus</i>	2
<i>Scolytus intricatus</i>	flera
<i>Rhizophagus cribratus</i>	1
<i>Tomoxia bucephala</i>	1
<i>Agrilus sulcicollis</i>	3
<i>Ctesias serra</i>	1
<i>Dorcatoma robusta</i>	1
<i>Ptinus sp.</i>	1

Kasttorpsviken

XY: 6607027-1590737. Slutet ekbestånd med några gamla ekar solexponerat på hållmark. Inga spår av *detritus*.

Övrigt: blekticka (NT) , liten skrattmåskoloni (20-tal fåglar) vid Baklura skär. Här fanns även en del ek men ganska slutna bestånd.

Klass: II

Naturreservatet Kalmarnäs

Barrdominerad skog med inslag av ek, betad ekhage samt ekrika bryn mot åkermark. XY: 6605151-1592403 grov hålek med möjliga spår av *Plagiontus detritus*. Eken bör frihuggas mot sydväst. Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*:
Färska ekfällan: 1 st.

Döda/döende stående ekar: 4 st. (varav en brandskadad)

Grova nedblåsta grenar: 3 st.

Klass: II

Övrigt: blekticka (NT) XY: 6605208-1592361 samt bålgeting.

Badplats norr om Fånö slott

Norr om slottet vid badplatsen finns en restaurerad hagmark med ekar men endats två äldre träd.

Klass: III

Övrigt: bålgeting.

Fånö slott

Ekallé med många grova träd, bild 10. Möjliga spår av *detritus* på grov eksolitär. XY: 6606640-1589042. Här fanns även myran *Lasius brunneus*. Sammanlagt noterades inom området följande substrat lämpliga för *detritus*:

Döda/döende stående ekar: 4 st.

Klass: I

Övrigt: skogsduva (NT) 1 exemplar

10. Fånö ekalle' Uppland 2005. Foto Pär Eriksson.

XY: 6606245-1589385. En fälla placerades på vedkyrkogård med ekved i öppet läge helt nära en jätteek, bild 11. Vid tömningen av fällan avslöjades en fågel sittande vid fällan. Det är mycket troligt att fällan vittjats av fågeln då inga stora arter överhuvudtaget fanns i materialet som fällan samlat.

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Lymexylon navale</i> , skeppsvarvfluga (NT)	1
<i>Euglenus pygmeus</i>	6
<i>Ctesis serra</i>	1
<i>Molorchus umbellatarum</i>	1
<i>Scolytus intricatus</i>	flera
<i>Scryptia fuscula</i>	1
<i>Mycetophagus poppuli</i>	1
<i>Buvatina stroemella</i> , silverfläckpraktmal	1

11. Vedkyrkogård vid Fånö Uppland 2005. Fällan plundrades sannolikt av en fågel. Foto Pär Eriksson.

***Stora Lindholmen* (naturreservatet Norra Björkfjärden)**

Blandlövskog med inslag av ek i slutna bestånd omväxlande med öppna hållmarker. Viss frihuggning av ek har utförts av Upplandsstiftelsen som förvaltar reservatet.

XY: 6594570-1595435. En fälla placerades den 23/6 på döende hålek i halvslutet bestånd (krontäckning 50%). Spår av *Phymatodes testaceus*. På trädet förekom även myran *Lasius brunneus*.

Klass: II

Arter fångade i fönsterfälla

<i>Grynocharis oblonga</i>	1
<i>Tillus elongatus</i>	2
<i>Pseudocistela ceramboides</i>	1
<i>Liocola marmorata</i>	1
<i>Ctesias serra</i>	1
<i>Scryptia fuscula</i>	2
<i>Phymatodes testaceus</i>	2
<i>Mycetochara axillaris</i>	1
<i>Scolytus intricatus</i>	1
<i>Ptinus spp.</i>	3
<i>Synchita humeralis</i>	1
<i>Buvatina stroemella</i> , silverfläckpraktmal	1

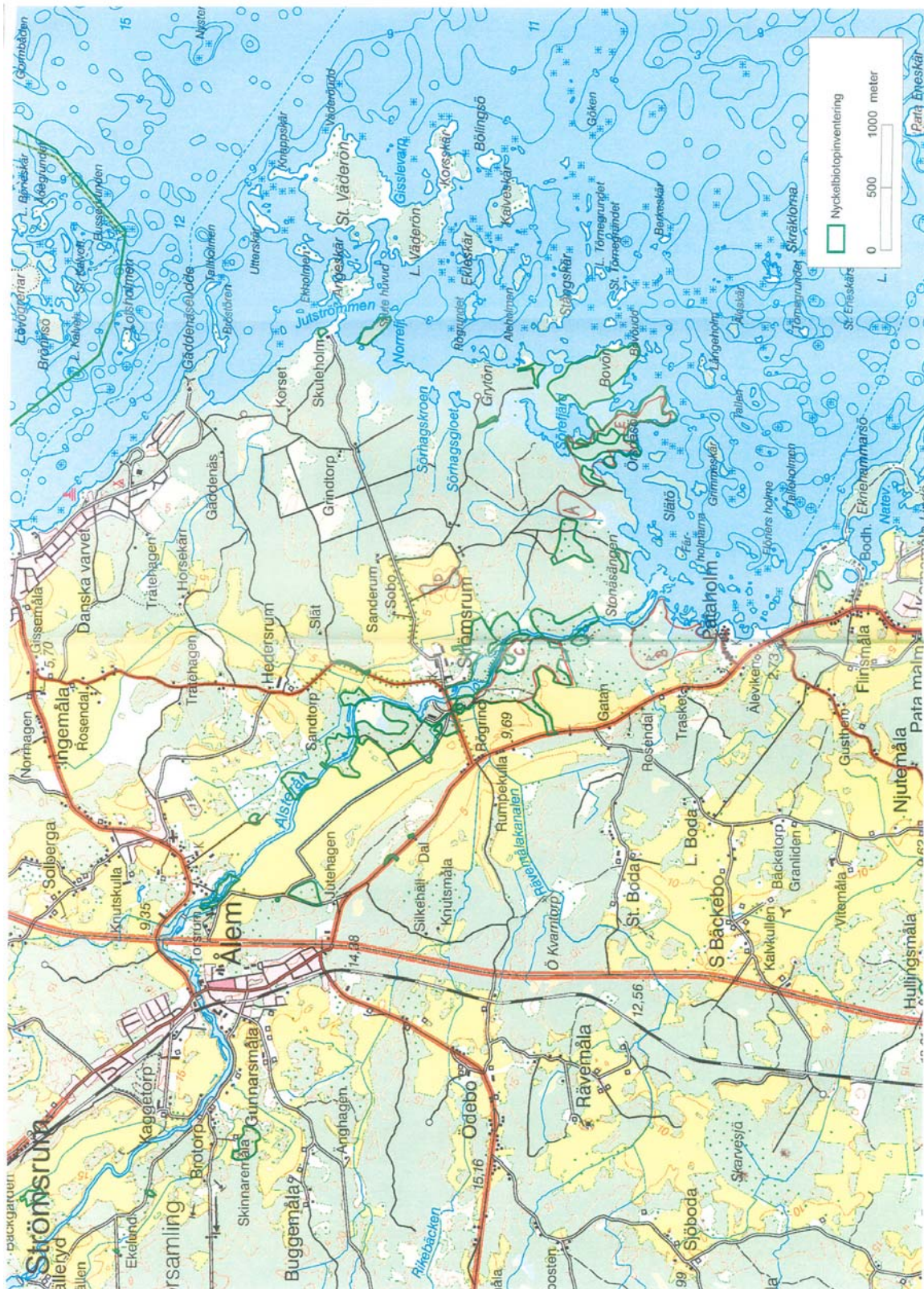
Tack

Ett tack riktas till Mats Gothnier/ Länsstyrelsen i Stockholm och Helena Lager/Länsstyrelsen i Kalmar för god service med tillstånd för insamling och kartunderlag. Ett särskilt tack riktas till Owe Svensson/Sveaskog samt Sören Strand/Strömsrum för bistånd med fältarbetet i Småland, David Isaksson och Bengt Ehnström för synpunkter på manuskriptet samt Åke Lindelöv/SLU och Stig Lundberg/Luleå för kontrollbestämning av vissa skalbaggar och Johan Abenius/Nynäshamn för steklar.

Referenser

- Ehnström, B. 2005. Åtgärdsprogram för Bredbandad ekbarkbock. Naturvårdsverket.
- Ehnström, B. & Waldén, H. 1986. Faunavård i skogsbruket. Skogsstyrelsen.
- Eriksson, P. 1999. Förslag till skötsel i delar av naturreservatet Båtfors. Upplandsstiftelsen.
- Eriksson, P. 2000. Populationsutveckling för några trädlevande skalbaggar vid nedre Dalälven – Ent. Tidskr. 121.
- Eriksson, P. 2004. Skötselplan för naturreservatet Båtfors. Upplandsstiftelsen.
- Nilsson&Huggert. 2001. Vedinsektfaunan i Horsnö-Allgunnenområdet i östra Småland. Meddelandeserien 2001:28. Länsstyrelsen.
- Palm, T. 1955. Coleoptera i brandskadad skog vid nedre Dalälven – Ent. Tidskr. 63.

Kartbilaga över Strömsrum

Denna inventeringen har utförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län. Arbetet är ett led i de åtgärdsprogram för bredbandad ekbarbock som beslutats av Naturvårdsverket och författats av Bengt Ehnström (Ehnström 2005).

NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Box 26074, 750 26 Uppsala
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se